

Ο Τραμπ, το Project 2025 και ο έρωτας για τα πυρηνικά

Η ταινία «[Dr Strangelove](#)» του Στάνλεϊ Κιούμπρικ έκανε πρεμιέρα τον Ιανουάριο του 1964, στην καρδιά του Ψυχρού Πολέμου. Ο Τζόνσον βρισκόταν ήδη στον Λευκό Οίκο αντικαθιστώντας τον δολοφονημένο Κένεντι, οι Ρεπουμπλικάνοι έψαχναν τον δικό τους υποψήφιο για τις επερχόμενες εκλογές, ενώ και οι δύο πλευρές αντιμετώπιζαν τον Ψυχρό Πόλεμο με μια ζοφερή σοβαρότητα. Όλα μπορούσαν να καταλήξουν σε πυρηνικό ολοκαύτωμα. Ο κόσμος μάθαινε να βολεύεται με τον όρο «πυρηνική αποτροπή», που στην ουσία ήταν «πυρηνική ετοιμότητα» και πρακτικά σήμαινε ότι: αν με ανατινάξεις, θα σε ανατινάξω κι εγώ.

Η αμερικανική κυβέρνηση, για παράδειγμα, ήδη από τη δεκαετία του '50, είχε γεμίσει τις τηλεοράσεις και τα περιοδικά με διαφημίσεις σχετικά με το [πώς να προστατευθούμε από πιθανή πυρηνική επίθεση](#). «Μπες μέσα, κλείσε τα παράθυρα, σκύψε και προστατεύσου κάτω από ένα τραπέζι», αναφέρει το πιο χαρακτηριστικό βίντεο. Αυτό αρκεί. Την ίδια στιγμή βέβαια, όπως μαθαίνουμε εκ των υστέρων, στις εύπορες γειτονιές οι πλούσιοι της χώρας έστηναν πυρηνικά καταφύγια κάτω από τα σπίτια τους.

Ο Τζόνσον σε ένα από τα [προεκλογικά βίντεο](#) για τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1964 χρησιμοποιεί την πυρηνική απειλή για να επιτεθεί στον αντίπαλό του ρεπουμπλικάνο, Μπάρι Γκόλντγουότερ. «Το στοίχημα είναι πολύ σημαντικό για να κάτσεις σπίτι σου», λέει ο εκφωνητής, τη στιγμή που οι τηλεθεατές βλέπουν στις οθόνες τους μια ατομική βόμβα να εκρήγνυται. Η τάση είναι προφανής. Ο κόσμος πρέπει να είναι εφησυχασμένος αλλά και εξοικειωμένος με το πυρηνικό οπλοστάσιο και την πυρηνική απειλή. Ο πυρηνικός όλεθρος μπορεί να συμβεί ανά πάσα στιγμή.

«Καλύτερα νεκροί παρά κόκκινοι», παραδέχονταν κάποιοι. Άλλοι είχαν ακριβώς αντίθετη άποψη. Αυτό ήταν το τίμημα που οι Αμερικάνοι καλούνταν να πληρώσουν για να εξασφαλίσουν τις ελευθερίες του δυτικού τρόπου ζωής. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο οι Αμερικανοί μάθαιναν να αγαπούν τη βόμβα, όπως αναφέρει ο τίτλος της ταινίας. Ακόμα και όσοι την μισούσαν, θα έπρεπε να ζουν μαζί της. Η βόμβα επισκίαζε την παγκόσμια πολιτική. Ήταν ένα είδος τελικού χαρτιού σε ένα παιχνίδι όπου το διακύβευμα ήταν η ζωή στη γη. Η ατομική βόμβα τελικά κανονικοποιείται.

Το δίπολο «πάντα ή ποτέ»

Από τη δημιουργία των πυρηνικών όπλων, η χρήση τους καθορίζεται από το δίλημμα «πάντα ή ποτέ». Έχουν αναπτυχθεί διοικητικά και τεχνολογικά συστήματα, τα οποία είναι απαραίτητα για να εξασφαλίσουν ότι τα πυρηνικά όπλα είναι **πάντα** διαθέσιμα για χρήση σε καιρό πολέμου και ότι δεν μπορούν ποτέ να χρησιμοποιηθούν, χωρίς την κατάλληλη εξουσιοδότηση, σε καιρό ειρήνης. Όμως όπως έχει αποδειχθεί, το «πάντα» στον αμερικανικό, τουλάχιστον, πολεμικό σχεδιασμό είχε πολύ μεγαλύτερη προτεραιότητα από ό,τι το «ποτέ».

Για παράδειγμα, και στις δύο θητείες του αρχής γενομένης το 1953, ο πρόεδρος Αιζενχάουερ πάλεψε με αυτό το δίλημμα. Τι θα γινόταν αν τα σοβιετικά βομβαρδιστικά βρίσκονταν καθ' οδόν προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά για κάποιο λόγο δεν μπορούσαμε να επικοινωνήσουμε με τον Πρόεδρο; Τι θα γινόταν αν τα σοβιετικά τανκς έμπαιναν στη Δυτική Γερμανία αλλά μια βλάβη στις επικοινωνίες δεν επέτρεπε στους αξιωματικούς να επικοινωνήσουν με τον Λευκό Οίκο; Τι θα γινόταν αν ο Πρόεδρος σκοτωνόταν κατά τη διάρκεια αιφνιδιαστικής επίθεσης στην Ουάσινγκτον μαζί με την υπόλοιπη πολιτική ηγεσία του έθνους; Ποιος θα διέτασε πυρηνικά αντίποινα τότε; Αυτά ήταν ερωτήματα που έθεσαν ουσιαστικά οι αμερικανοί στρατηγοί στον Αιζενχάουζερ. Και ο ίδιος τελικά απάντησε: Συμφώνησε να αφήσει τους αμερικάνους στρατηγούς να χρησιμοποιούν τα πυρηνικά όπλα σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης χωρίς να επικοινωνήσουν με τον (δημοκρατικά εκλεγμένο) Πρόεδρο.

Και κάπως έτσι «γεννιέται» στη ζωή πλέον και όχι μόνο στον κινηματογράφο ο επίδοξος, τρελός στρατηγός Τζακ Ντι Ρίπερ, ο πρωταγωνιστής του Κιούμπρικ. Γεννιέται ο ρόλος του τεχνοκράτη, ο οποίος όμως έχει την πλήρη δικαιοδοσία να ξεκινήσει έναν πυρηνικό πόλεμο χωρίς οποιονδήποτε έλεγχο από την (δημοκρατικά εκλεγμένη) πολιτική εξουσία. Ο Τζακ Ντι Ρίπερ ξεκίνησε το πυρηνικό χτύπημα ενάντια στους Σοβιετικούς για να υπερασπιστεί την καθαρότητα των «πολύτιμων σωματικών μας υγρών» που κινδυνεύουν από την κομμουνιστική απειλή. Και το ίδιο συμβαίνει και στην άλλη πλευρά. Μια δεκαετία μετά την κυκλοφορία του «Strangelove», η Σοβιετική Ένωση ξεκίνησε τις εργασίες για το σύστημα Perimeter - ένα δίκτυο αισθητήρων και υπολογιστών που θα μπορούσε να επιτρέψει σε στρατιωτικούς να εκτοξεύουν πυρηνικούς πυραύλους χωρίς την επίβλεψη της σοβιετικής ηγεσίας.

Ο τεχνοκράτης στρατηγός της πραγματικής ζωής μπορεί να ξεκινήσει τον πυρηνικό πόλεμο για τον οποιοδήποτε τρελό ή λιγότερο τρελό, παράλογο ή λιγότερο παράλογο, απίθανο ή λιγότερο απίθανο λόγο. Αυτό που έδειξε η σάτιρα του Κιούμπρικ και επιβεβαίωσε η ζωή δεν είναι ότι οι άνθρωποι βρίσκονται στο έλεος των μηχανών, αλλά ότι οι μηχανές είναι στο έλεος των ανθρώπων, οι οποίοι αποκτούν τη δικαιοδοσία να της χρησιμοποιούν προς την καταστροφή. Ποιός τους έδωσε τη δικαιοδοσία ή την εντολή; Πιθανώς ο θεός, πιθανώς η ατομική τους συνείδηση, πιθανώς οι εξωγήινοι αλλά σίγουρα όχι η «ανθρωπότητα» (στο όνομα της οποίας συμβαίνει οτιδήποτε) με τους όποιους θεσμούς συνεννόησης και συνεργασίας διαθέτει ακόμα.

This changes everything

Σήμερα, 60 χρόνια μετά το «Strangelove» και με τον Ψυχρό Πόλεμο να έχει λήξει, ο κόσμος μάς φαίνεται πιο ασφαλής απέναντι στον πυρηνικό όλεθρο. Ή μήπως όχι; Μήπως, αν σκαλίσουμε λίγο περισσότερο τη συγκυρία και την πρόσφατη ιστορία, δούμε ότι είμαστε ακόμα εξοικειωμένοι με το πυρηνικό ατύχημα; Μήπως είμαστε ακόμα ερωτευμένοι με τη βόμβα;

Το 2014 κυκλοφόρησε το βιβλίο της Ναόμι Κλάιν [This changes everything](#). «Ξεχάστε όλα όσα νομίζετε ότι ξέρετε για την υπερθέρμανση του πλανήτη», σημειώνει η συγγραφέας. «Η άβολη αλήθεια είναι ότι δεν έχει να κάνει με τον άνθρακα αλλά με τον καπιταλισμό».

Χωρίς να υποτιμώ το ζήτημα της κλιματικής κρίσης, στο οποίο θα επανέλθω παρακάτω, θεωρώ ότι η πρόσφατη εκλογή του Τραμπ είναι το πραγματικό σημείο καμπής που αλλάζει τα πάντα. Και αλλάζει τα πάντα προς το χειρότερο και με πολλούς τρόπους. Πριν από όλα, η συμμαχία Έλον Μασκ και Ντόναλντ Τραμπ μας έδειξε πως ένας δισεκατομμυριούχος υποστηρίζει έναν άλλο δισεκατομμυριούχο για λογαριασμό των δισεκατομμυριούχων όλου του κόσμου. Χωρίς ενδιάμεσους χωρίς τους «τυπικούς» πολιτικούς. Μια πολιτική πρόταση από τους καπιταλιστές για τους καπιταλιστές, για το 1% αυτού του κόσμου. Επιπλέον, ο Τραμπ είναι αυτό το πρότυπο προέδρου που είναι βίαιος, πέραν του νόμου και ισχυρός. Προκαλεί σεβασμό διανθισμένο με φόβο. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές του είναι ο μόνος που μπορεί να σηκώσει το ανάστημά του στους εχθρούς της Αμερικής στο εξωτερικό και θα είναι σκληρός με το έγκλημα στο εσωτερικό. Επιβολή χωρίς αβρότητα, χωρίς μετριάσμο στον λόγο ή στην πράξη.

Βέβαια, [όπως σημειώνει ο Κάλι Ακούνο](#), ο Τραμπ δεν είναι παρά ο εκπρόσωπος ενός αναπτυσσόμενου και προελαύνοντος δεξιού κοινωνικού «κινήματος» στις ΗΠΑ, ένα «κίνημα» που περιγράφεται ως νεο-συννομοσπονδιακό ή νεοφασιστικό. Το «κίνημα» αυτό δεν είναι δημιούργημά του, έχει βαθιές κοινωνικές ρίζες στα εποικιστικά – αποικιακά θεμέλια των ΗΠΑ. Το «κίνημα» έχει ισχυρή υποστήριξη, γερή χρηματοδότηση, καθώς και αποφασιστικότητα. Τώρα που επέστρεψε στην εξουσία, πιθανότατα αν όχι σίγουρα, θα μεταμορφώσει ριζικά τη διακυβέρνηση των ΗΠΑ. Θα εξαλείψει τα δημοκρατικά δικαιώματα για τις φυλετικές μειονότητες και τις γυναίκες, θα παύσει όλες τις ρυθμιστικές αρχές που προστατεύουν το περιβάλλον, την ποιότητα του νερού, την ποιότητα των τροφίμων και την παραγωγή τους, την υγειονομική περίθαλψη και πολλά άλλα.

Το Project 2025 και ο έρωτας για τα πυρηνικά

Όπως θέτει ξεκάθαρα το πολιτικό τους πρόγραμμα, το διάσημο πλέον [Project 2025](#), στόχος τους είναι μια υπερσυντηρητική διακυβέρνηση με μόνιμα χαρακτηριστικά ανεξαρτήτως προέδρου.

Αυτό το κίνημα και αυτός ο πρόεδρος, που πλέον θα καθορίζουν θέλοντας και μη τις ζωές και το μέλλον μας, είναι «ερωτευμένοι με τη βόμβα». [Στις προτάσεις για την αμερικάνικη εθνική άμυνα](#), το συγκεκριμένο κείμενο αναφέρεται εκτενώς στο ότι πρέπει να ενισχυθεί το πυρηνικό οπλοστάσιο των

ΗΠΑ μπροστά σε απειλές από άλλες χώρες και ειδικά από την Κίνα. Σε ένα κείμενο 130 σελίδων δεν υπάρχει καμία σελίδα χωρίς αναφορά σε πυρηνικά όπλα και πυραύλους: Η αμερικάνικη αεροπορία, το ναυτικό και ο στρατός ξηράς πρέπει να είναι όχι μόνο εξοπλισμένοι με πυρηνικές κεφαλές αλλά να έχουν εκ των προτέρων την εντολή να τις χρησιμοποιήσουν κατά το δοκούν.

Το πιο ενδιαφέρον και ταυτόχρονα τρομακτικό είναι ότι αλλάζει το δόγμα της πυρηνικής αποτροπής που ιστορικά είναι από τα πιο κρίσιμα στοιχεία της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ (123-125). Το Project 2025 υποστηρίζει ότι αυτή η πολιτική για αποτροπή της χρήσης των πυρηνικών όπλων είναι ξεπερασμένη και δεν μπορεί να υπηρετηθεί σε «ένα περιβάλλον όπου οι πυρηνικές δυνάμεις είναι πολλές και επιθετικές» (γίνεται απευθείας αναφορά σε Κίνα, Βόρεια Κορέα, Ιράν και Ρωσία, σελ. 123). Έτσι, η αμερικάνικη διακυβέρνηση καλείται να «αντικαταστήσει όλες τις πυρηνικές υποδομές των ΗΠΑ» και «να επικαιροποιήσει τη στρατηγική της για δυνατότητες άμεσης επίθεσης» (σελ. 123).

Στις προτάσεις τους για την ενέργεια εμφανίζεται και πάλι συνεχώς ο ίδιος «έρωτας για τη βόμβα». Η πυρηνική ενέργεια είναι πανταχού παρούσα και καλείται να αντικαταστήσει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που είναι «κοστοβόρες, άχρηστες και δεν προσφέρουν ενεργειακή ασφάλεια» (σελ. 366). Για το υπερσυντηρητικό κίνημα, η ενεργειακή κρίση δεν προκαλείται από την έλλειψη πόρων, αλλά από τις «ακραίες πράσινες πολιτικές» (σελ. 363). Η κλιματική αλλαγή και η οικολογική κρίση δεν είναι παρά «ιδεολογικά καθοδηγούμενες πολιτικές» (σελ. 364). Την ίδια στιγμή, οι «πυρηνικοί περιορισμοί» καταργούνται (βλ. κείμενο για τις περιβαλλοντικές πολιτικές). Απαιτείται να επανεξεταστούν όλοι οι περιορισμοί που ορίζουν ποια αέρια είναι ραδιενεργά, να αρθούν οι απαγορεύσεις χρήσης συγκεκριμένων (ραδιενεργών) πρώτων υλών και να καταργηθεί η έννοια του «ραδιενεργού κινδύνου» (σελ. 427).

Ο Τραμπ δεν είναι το μόνο παράδειγμα ενός κόσμου που κυριαρχείται σε μεγάλο βαθμό από υπερσυντηρητικούς και φασίστες άντρες πολιτικούς. Είναι όμως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα και ίσως ο πρόεδρος με τη μεγαλύτερη ισχύ. Ο έρωτας αυτών των αντρών για την ατομική βόμβα, αυτό το φαλλικό σύμβολο εξουσίας, δύναμης και απύθμενης βλακείας δυστυχώς μας απειλεί. Τους έχουμε δώσει την εντολή να τη χρησιμοποιούν όπως και όποτε θέλουν. Ο Τζακ Ντι Ρίπερ δεν είναι πλέον ο τρελός στρατηγός, ο ιδιώτης ή ο τεχνοκράτης που έχει τη δικαιοδοσία να πατήσει ένα κουμπί. Είναι ο εκλεγμένος πρόεδρος που έκανε προεκλογική εκστρατεία λέγοντας: «Θα πατήσω το κουμπί όποτε θέλω». Και εκλέχτηκε (και) για αυτό. Το αν θα πατηθεί το κουμπί δεν είναι δεδομένο. Αλλά έχει πλέον την εντολή να το κάνει. Και αυτό πραγματικά «αλλάζει τα πάντα».

*Πηγή φωτογραφίας: [εδώ](#)

*Το κείμενο αυτό γράφτηκε και βασίστηκε στην εισήγηση του Γιώργου Βελεγράκη στο πλαίσιο συζήτησης που οργάνωσε το διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα [Science, Technology and Society](#) στις 27.11.2024.